

6 maja 2025

KULTURA I DZIEDZICTWO NARODOWE

Województwo Świętokrzyskie zajmuje 4 miejsce pod względem wydatków na kulturę w skali kraju przypadającym na 1 mieszkańca (410,53 zł). Ustępujemy tylko takim województwom jak: Małopolska, Mazowsze oraz Zachodniopomorskie. Efektem tego jest dobry dostęp do kultury wysokiej i kultury popularnej dla wszystkich.

Zadania z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego Zarząd Województwa Świętokrzyskiego realizuje poprzez Departament Edukacji, Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego oraz podległe Samorządowi Województwa Świętokrzyskiego instytucje kultury, tj.

- Filharmonię Świętokrzyską im. Oskara Kolberga,
- Wojewódzki Dom Kultury im. Józefa Piłsudskiego,
- Wojewódzką Bibliotekę Publiczną im. Witolda Gombrowicza,
- Muzeum Wsi Kieleckiej,

oraz instytucje współprowadzone, tj.

- Muzeum Narodowe w Kielcach,
- Europejskie Centrum Bajki im. Koziołka Matołka w Pacanowie,
- Muzeum Zamkowe w Sandomierzu,
- Teatr im. Stefana Żeromskiego w Kielcach.

1. Województwo Świętokrzyskie zajmuje **4 miejsce pod względem wydatków na kulturę w skali kraju przypadającym na 1 mieszkańca (410,53 zł)**. Ustępujemy tylko takim województwom jak: Małopolska, Mazowsze oraz Zachodniopomorskie. Efektem tego jest dobry dostęp do kultury wysokiej i kultury popularnej dla wszystkich.
2. Jednym z najważniejszych wydarzeń nie tylko w województwie świętokrzyskim, ale także w Polsce w roku 2024 r. stało się otwarcie **Teatru im. Stefana Żeromskiego**. To najnowocześniejszy w Europie Teatr, posiadający unikalny system sceniczny.

Remont kosztował 167 milionów zł. Mieszkańcy Kielecczyny zyskali zupełnie nowe możliwości przeżywania i doświadczania sztuki na najwyższym możliwym poziomie kraju. Należy podkreślić, że mieszkańcy jednego z najmniejszych województw w Polsce, mogą być odbiorcami sztuk teatralnych w technice dostępnej tylko w największych metropoliach na świecie.

3. Dla mieszkańców województwa ważna jest atrakcyjna oferta kulturalna wszystkich instytucji. W 2024 roku, decyzją Zarządu Województwa, wszystkie jednostki kultury prowadzone lub współprowadzone przez ŚUM, otrzymały **wyższe wartości dotacji podmiotowych** niż w latach ubiegłych.
4. Niezwykle ważne dla poziomu i jakości proponowanej oferty kulturalnej są działania inwestycyjne. Zarząd Województwa zapewnił w 2024 roku podległym jednostkom wkłady własne w składanych wnioskach o dofinansowanie w programach **FENiKS (Program Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027)** dla dwóch instytucji:
 - **ok. 20 mln wkładu własnego z budżetu Województwa (w projekcie opiewającym na 80 mln złotych)**, otrzyma zadanie „Zamek otwarty - kompleksowa modernizacja zespołu budynków wystawienniczych i magazynowych Muzeum Zamkowego w Sandomierzu”. Projekt ma na celu znaczące i wieloaspektowe zwiększenie dostępności Muzeum, zarówno pod względem przestrzeni, wprowadzenia różnorodnych udogodnień, jak i otwartego dla wszystkich grup docelowych, programu edukacyjnego i kulturowego. Dzięki adaptacji nowego budynku przestrzeń Zamku Królewskiego zostaną przeznaczone tylko do celów wystawienniczych, kulturalnych i edukacyjnych.
 - **ponad 5 mln zł wkładu własnego z budżetu Województwa (do zadania o wartości 57 mln złotych)**, otrzyma Muzeum Narodowe w Kielcach na projekt „Żeromski odNowa. Modernizacja budynków willi dyrektora kieleckiego Gimnazjum Rządowego wraz ze zmianą sposobu użytkowania na potrzeby Muzeum Stefana Żeromskiego, oddziału Muzeum Narodowego w Kielcach”.
5. Jedną z wyróżniających się instytucji kultury w województwie świętokrzyskim jest **Wojewódzki Dom Kultury**, który wykazuje się dużą dynamiką prowadzonych projektów inwestycyjnych. W 2024 r. pozyskał imponującą kwotę blisko 13 mln. W ramach różnych zadań WDK przeprowadzi modernizację elewacji budynku, konserwacji i modernizacji wentylacji, pomieszczeń i sal kominkowej, tarasowej, lustrzanej, portretowej, gabinetowej dostosowując wszystkie wymogi do zabytkowego obiektu.
6. Wśród wyróżniających się zmian, należy zauważyć działania zmierzające do podniesienia prestiżu **Świętokrzyskiej Nagrody Kultury**. W 2024 r. nagroda główna została zwiększona do 20 tys. zł. Nagroda stała się oprócz prestiżu, również

odczuwalnym bodźcem finansowym dla twórców, których praca wykracza niejednokrotnie poza region, Polskę, a nawet Europę. Budzi to zrozumiałą dumę mieszkańców regionu, wspierając motywację do pozostawiania na ziemi świętokrzyskiej i rozwijanie tu swojej kariery. W czasach walki z depopulacją ma to niebagatelne znaczenie. Pokazuje, że nawet w oddaleniu od największych aglomeracji można osiągnąć światowy sukces.

Budżet Województwa dofinansował w 2024 roku wydarzenia:

- Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Krystyny Jamróz w Busku-Zdroju (dotacja z budżetu Województwa w wysokości 140 000 zł). Festiwal im. Krystyny Jamroz, nazwany na cześć wybitnej śpiewaczki operowej pochodzącej z Buska Zdroju, to prawdziwe święto muzyki, które przyciąga zarówno wybitnych artystów z całego świata, jak i szeroką publiczność docierając do bardzo różnych zakątków regionu. W efekcie po raz pierwszy w historii muzyka klasyczna na najwyższym poziomie dociera do mieszkańców małych miejscowości. Zeszłoroczna edycja festiwalu, organizowana po raz trzydziesty, dostarczyła niezapomnianych wrażeń i obfitowała w bogaty program, który zadowolił zarówno miłośników muzyki klasycznej, jak i entuzjastów innych gatunków muzycznych. Na festiwalowych scenach można było podziwiać występy polskich i zagranicznych muzyków, dyrygentów i śpiewaków wykonujących koncerty symfoniczne, kameralne, recitale mistrzowskie, gale operowe, operetkowe i oratoria.
- Inspiracje Chopinowskie (dotacja z budżetu Województwa w wysokości 80 000 zł): wyjątkowy cykl koncertów w Muzeum Narodowym w Kielcach, stanowiący doskonałą okazję do wysłuchania utalentowanych artystów zarówno z Polski, jak i różnych zakątków świata, którzy prezentują dzieła Fryderyka Chopina oraz innych wybitnych kompozytorów muzyki klasycznej. Wśród wykonawców znajdowali się laureaci Międzynarodowego Konkursu Chopinowskiego, co zagwarantowało niezapomniane przeżycia muzyczne oraz wysoki poziom artystyczny wydarzenia. Nie dziwi zatem fakt, iż każdy koncert skupiał niemal tysiąc słuchaczy. Tak wysoką frekwencją koncertu plenerowego muzyki klasycznej może poszczycić się jedynie Muzeum Łazienki Królewskie.
- I Świętokrzyski Jarmark Bożonarodzeniowy w Kielcach (dotacja z budżetu Województwa w wysokości 20 000 zł). W 2025 r. Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach pod kierunkiem dyrektora Magdaleny Fogiel-Litwinek we współpracy z

Urzędem Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego zorganizował I Świętokrzyski Jarmark Bożonarodzeniowy. Pomysłodawczynią wydarzenia jest Marszałek Województwa Świętokrzyskiego Renata Janik.

- Dymarki Świętokrzyskie (dotacja z budżetu Województwa w wysokości 50 000 zł). Dymarki Świętokrzyskie to impreza plenerowa o najdłuższej tradycji w Świętokrzyskim, odbywająca się co roku w Nowej Słupi u stóp Łysej Góry. W ramach wydarzenia miał miejsce Festiwal Archeologiczny, IX Świętokrzyski Festiwal Ludowy, koncert Marka Piekarczyka oraz magiczne widowisko Light Show, piknik historyczny, występy gwiazd, m.in. zespołu Zakopower i Pectus.

Pomoc finansowa dla Gminy Staszów z przeznaczeniem na dofinansowanie monografii pt. „Staszów – 500 lat tradycji – Dzieje miasta” w formie dotacji celowej w kwocie 30 000 zł. Publikacja została opracowana we współpracy z naukowcami z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach pod redakcją naukową prof. Jerzego Szczepańskiego i stanowi rzetelne opracowanie historii Staszowa.

Ze względu na powszechny szacunek jakim szczylił się Władysław Buszkowski wśród społeczności Kielecczyny Zarząd Województwa zdecydował się na przekazanie pomocy finansowej dla Miasta Kielce z przeznaczeniem na realizację zadania pn. “Budowa pomnika Władysława Buszkowskiego wraz z zagospodarowaniem terenu” w formie dotacji celowej w kwocie **300.000 zł**. Idea obejmuje wykonanie zagospodarowania wydzielonego terenu wraz z budową małej architektury oraz pomnika z pamiątkową płytą i odlewem patrona szpitala Władysława Buszkowskiego.

W 2024 r. Departament EKD przeprowadził **konkursy ofert na realizację zadań publicznych z zakresu kultury**. Zawarto umowy na łączną kwotę: 650 000,00 zł. Zostały zawarte 123 umowy. Ponadto w trybie pozakonkursowym przekazano organizacjom pozarządowym 130 000,00 zł i podpisano 24 umowy na tzw. małe granty.

DZIEDZICTWO NARODOWE

Dzięki wsparciu z budżetu Województwa Świętokrzyskiego z **Rządowego Programu Odbudowy Zabytków** było realizowane w 2024 roku sześć inwestycji:

- Konserwacja techniczna i estetyczna zabytków Bazyliki Katedralnej w Sandomierzu:

prospektu organowego, organów i kapitułarza kapitułarnego: 3 502 293 zł (wkład Województwa Świętokrzyskiego – 70 000 zł);

- Remont konserwatorski zespołu budynków Diecezji Sandomierskiej: 3 500 000 zł (wkład Województwa Świętokrzyskiego – 70 000 zł);

- Rewitalizacja Zespołu Klasztornego na Świętym Krzyżu: 2 495 000 zł (wkład Województwa Świętokrzyskiego – 49 900 zł).

- Konserwacja techniczna i estetyczna elewacji kościoła klasztornego Archiopactwa Cystersów w Jędrzejowie: 3 480 000 zł (wkład Województwa Świętokrzyskiego – 69 600 zł).

- Prace remontowe i konserwatorskie na obiektach Muzeum wsi Kieleckiej: 877 964,38 zł (wkład Województwa Świętokrzyskiego – 436 964,38 zł).

- Zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie elewacji Zamku Królewskiego w Sandomierzu. Etap I: 3 416 155,40 zł (wkład Województwa Świętokrzyskiego – 92 431,11 zł).

Synergia działań konserwatorskich oraz opieki nad zabytkami mają wpływ na jakość życia mieszkańców, głównie poprzez podnoszenie estetyki obiektów. Stanowią również impuls do zacieśniania więzi wśród lokalnych społeczności oraz – poprzez stwarzanie nowych możliwości – poszerzania oferty dla mieszkańców.

1. Celem wypełnienia obowiązków Województwa oraz wychodząc naprzeciw potrzebom lokalnych społeczności zachowania istotnego dla nich dziedzictwa narodowego Zarząd ogłosił **Konkurs ofert na dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach na terenie województwa świętokrzyskiego**. W 2024 r. przeznaczono na renowację zabytków kwotę 700 tys. zł.
2. Z zagadnieniem ochrony zabytków związane jest również obowiązek opracowania czteroletnich Programów Opieki nad Zabytkami oraz co dwa lata przedstawienie Sejmikowi Województwa Świętokrzyskiego sprawozdania z jego realizacji. W 2024 roku Zarząd Województwa Świętokrzyskiego przedstawił Sejmikowi sprawozdanie z realizacji w latach 2021-2022 Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego. **Warto nadmienić, że w przypadku obiektów najwyższej rangi - pomników historii (9) oraz parków kulturowych (1), obszar Województwa Świętokrzyskiego uplasował się na pozycji 5 w kraju pod względem liczby**

takich obiektów.

Obchodzone od kilku lat również w województwie świętokrzyskim **Europejskie Dni Dziedzictwa** to cykliczny projekt kulturalny, społeczny i edukacyjny o wyjątkowej skali i zasięgu. Jak co roku we wrześniu mieszkańcy województwa mogli bezpłatnie zwiedzić najciekawsze zabytki w swojej okolicy oraz skorzystać z szerokiego wachlarza wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych, poznać historię i kulturę zarówno narodową, jak i tę regionalną oraz lokalną. **W 2024 r. na terenie województwa odbyło się 39 wydarzeń zorganizowanych przez 36 organizatorów, w których udział wzięło ok. 25 000 uczestników.** Część wydarzeń zostało dofinansowanych z budżetu Województwa. Zauważalna jest tendencja zwykła zainteresowania zarówno uczestników, jak i organizatorów EDD w naszym województwie (w 2022 r. 26 podmiotów zorganizowało 50 różnych wydarzeń, które zgromadziło blisko 7 000 odbiorców, w 2023 r. w 32 wydarzeniach wzięło udział ponad 14 tys. osób). **Coraz większe zainteresowanie EDD to niewątpliwie duży sukces i sygnał, iż dziedzictwo kulturowe naszego regionu ponownie staje się popularne a jego wsparcie przez Województwo jest potrzebne i zasadne.** W 2024 roku rozpoczął się proces przyjęcia do grona podległych Marszałkowi Województwa instytucji kultury – Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego im. Mieczysława Radwana w Nowej Słupi. W efekcie podpisano umowę z Gminą Nowa Słupia w sprawie prowadzenia Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego im. Mieczysława Radwana w Nowej Słupi jako wspólnej instytucji kultury (od 2025 r.). Sukces tej inicjatywy przyczyni się do zapewnienia lepszych warunków rozwoju i do podniesienia merytorycznego, organizacyjnego i finansowego potencjału Muzeum. Wsparcie Urzędu Marszałkowskiego zaprocentuje w przyszłości większą ilością projektów muzealnych, umożliwi szerszą obecność instytucji wśród lokalnej społeczności oraz przyczyni się do rozwoju turystyki w regionie. **Dodać należy, że w I połowie 2024 r. tylko 4 województwa podjęły decyzję o wspólnym wprowadzeniu dodatkowej instytucji kultury (stan wg GUS na dzień 30.06.2024).** Celem podniesienia jakości wydarzeń kulturalnych oraz ochrony dziedzictwa narodowego, decyzją Marszałka Województwa zwiększono **budżet Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa Narodowego**, za pomocą którego finansowane są m.in. wszystkie prowadzone lub współprowadzone przez Urząd Marszałkowski instytucje kultury. Wśród departamentów merytorycznych jest to **trzeci co do wysokości budżet i wynosi ponad 145 mln zł.** W efekcie mieszkańcy otrzymują propozycję kulturalną na najwyższym poziomie.